

La solemnitat festiva del 1904 a Misericòrdia: religió, ideologia i conflicte d'interessos

Salvador Palomar Abadia

La festa ha reflectit sempre la societat que l'ha celebrat: estructura i relacions de poder, ideologies, conflictes entre grups socials. En aquest sentit, les solemnitats festives a l'entorn de Misericòrdia evidencien, en el tombant del segle XIX al XX, les profundes transformacions que afecten aquestes celebracions religioses en el marc dels canvis socials derivats de la industrialització.

En la societat preindustrial, les manifestacions religioses –i en particular les de devoció a ermites i santuaris locals, com el de Misericòrdia– constituïen una forma de relació amb la divinitat, però també un vehicle de cohesió social i reforçament de l'ordre establert en situacions d'excepcionalitat. Des de començament del segle XVII, les processons de rogatives a Misericòrdia, amb el trasllat de la imatge a la Prioral de Sant Pere, servien per implorar l'ajut diví davant les desgràcies que amenaçaven la vila. Un cop aconseguit el benefici demanat, la imatge era retornada al santuari enmig d'una gran festada.

En el passat, doncs, s'acudeix a la Mare de Déu a demanar el seu ajut davant les situacions de perill o de catàstrofe col·lectiva –epidèmia, sequera, fam o guerra– i se li fan festes en acció de gràcies pel favor rebut. I es fa de forma ordenada: pregàries, processons i seguicis s'estructuren de forma que la comunitat visualitzi amb claretat la divisió de la societat en diferents estaments. El poder polític i eclesial, les agrupacions gremials o les associacions religioses desfilen amb els seus símbols o mostren –mitjançant demostracions festives, per exemple– el seu potencial econòmic. A la fi del segle XIX, però, aquest model haurà perdut la seva vigència i les solemnitats relacionades amb Misericòrdia –amb notables diferències en la configuració, per exemple, dels seguicis festius– tindran una motivació bàsicament commemorativa.

En aquesta línia, la solemnitat de 1885 es podria considerar l'última de les grans celebracions d'acció de gràcies a la Mare de Déu després d'haver-li demanat auxili. El 1885, però, les festes –després de

la fi d'una epidèmia de còlera– tenen un caire prou diferent.

Significativament, la imatge no es va anar a buscar en el moment de perill de contagi. La malaltia ja havia passat –si més no, així s'afirma– i el trasllat es realitza expressament per fer la solemnitat d'acció de gràcies. Les festes s'organitzen amb motiu de les Fires d'Octubre –que volen ser el gran espai de promoció comercial de la ciutat, impulsat per l'Ajuntament– i els actes dedicats a la Mare de Déu semblen un afegit a una celebració que ja té definit el seu programa. La imatge es trasllada el dia anterior del seu retorn solemne per tal d'efectuar les corresponents funcions religioses a la Prioral. Tot plegat es decideix amb tanta pressa que la Germandat de Sant Isidre i Santa Llúcia es nega, per manca de temps, a acompanyar la imatge amb la carrossa i la Vint-i-quatre, i deixa només el tabernacle el mateix dia que s'ha de fer el trasllat. El 30 d'octubre té lloc la festa, amb una processó encapçalada pel ball de diables, els gegants i el ball de Serrallonga. Cal observar que, tot i que s'han volgut celebrar les festes a l'octubre, per agrair a la Mare de Déu la fi de l'epidèmia, tot seguit es prohibeixen per raons sanitàries les tradicionals visites al cementiri amb motiu de la festa de Tots Sants.

Es produeix, doncs, una apropiació de la festa religiosa per part dels poders polític i econòmic, amb l'Ajuntament al capdavant, que té com a objectiu emprar-la com a recurs de promoció de la ciutat i de dinamització econòmica. Un fet que no és exclusiu d'aquestes celebracions religioses. A la mateixa època, els carnivals esdevindran grans celebracions en què els components comercials i de foment hi seran també prou evidents.

El segle XIX acaba amb la celebració excepcional que commemora, per primera vegada a la història, el centenari de l'aparició de la Mare de Déu. Les festes del 1892 assenyalen, ja sens dubte, el canvi profund quant a aquestes solemnitats religioses. L'organització dels actes correspon a l'Ajuntament i a l'ad-